

SAŽETI PRIKAZ

Evidentno je da sve veći broj općina u Bosni i Hercegovini uspostavlja sistem upravljanja kvalitetom zasnovan na normi ISO 9001:2000, što se umnogome odrazilo na efikasnost njihovog rada. Imajući u vidu činjenicu da je u Bosni i Hercegovini generalno prisutan nizak nivo učešća građana u odlučivanju, zanimljivo je istražiti da li i u kojoj mjeri uvođenje ISO standarda dovodi do povećanja učešća građana u odlučivanju na lokalnom nivou. Općina kao servis građana morala bi poštovati temeljni princip ISO standarda «orjentiranost na korisnika usluga». U tom smislu trebala bi voditi računa o potrebama svojih građana konsultujući ih i uključujući ih u proces odlučivanja.

Ovim istraživanjem se nastojalo komparativnom metodom utvrditi koliki je omjer participacije građana u procesu donošenja odluka u općinama koje su uvele ISO standarde (Centar, Tešanj i Laktaši) u odnosu na općine koje nisu uvele ISO standarde (Livno, Ilidža i Modriča). Analizirano je sljedeće:

- broj odluka donesenih u općinskim vijećima/skupštinama opština u 2003/2004. godini
- broj odluka koje su rezultat prethodno objavljenih konsultacija sa građanima u 2003/2004. god.
- visina budžetskih sredstava općina namijenjenih za grantove nevladinim organizacijama u 2003/2004.

Fokus istraživanja je bio na kvantitativnim indikatorima. Kvalitet donesenih odluka nije razmatran.

Istraživanja koja su provedena unazad nekoliko godina u Bosni i Hercegovini, pokazala su da je učešće građana u političkom životu na veoma niskom nivou. Oblici

neposrednog učešća građana u donošenju odluka koji su definirani kantonalnim zakonima i statutima općina se veoma rijetko koriste.

Na otežano funkcioniranje lokalne samouprave i usklađivanje sa Evropskom poveljom o lokalnoj samoupravi utiču mnogobrojni faktori: Dejtonom podijeljena teritorija dovela je do velikih razlika među općinama u pogledu površine i broja stanovnika a također i do stvaranja velike zavisnosti općina od viših nivoa vlasti (kantona, entiteta); raseljeno stanovništvo ne osjeća novu sredinu kao svoju i gubi interes da učestvuje u procesima odlučivanja na lokalnom nivou; izvorni prihodi općine su veoma niski (općine mogu koristiti 10% izvornih prihoda, dok ostatak ide višem nivou vlasti); neadekvatna zakonska rješenja itd.

Svojim ulaskom u Vijeće Evrope Bosna i Hercegovina se obavezala da će implementirati Evropsku povelju o lokalnoj samoupravi čiji sastavni dio predstavljaju i mjere za neposredno učešće građana u procesu odlučivanja na lokalnom nivou.

Općine koje su modernizirale svoj rad u skladu sa međunarodnim standardima ISO 9001:2000., svoje statute su uskladile sa zahtjevima Evropske povelje o lokalnoj samoupravi i povećale efikasnost svog rada. Iz temeljnih principa ISO standarda proizilazi da općine moraju biti na usluzi svojim korisnicima i odgovarati na njihove potrebe. Kako bi udovoljile potrebama svojih korisnika moraju ih konsultirati i podsticati da se uključuju u procese donošenja odluka. Njihov primarni zadatak treba biti orjentiranost na korisnika usluga, a ne samo povećanje unutarnje efikasnosti, što je često slučaj. Imajući u vidu navedeno bilo je vrijedno istražiti da li je u ovim općinama došlo do povećanja građanske participacije u odlučivanju.

Rezultati istraživanja su pokazali da općine sa ISO standardom u prosjeku više odluka donose uz prethodnu konsultaciju sa građanima. U njihovim statutima predviđeni su različiti oblici učešća građana u donošenju odluka od kojih su najčešći zborovi građana,

referendum, građanska inicijativa. Također su precizno definisani načini formiranja mjesnih zajednica. Međutim, možemo reći da je Općina Centar Sarajevo jedina koja statutom definisane modele učešća u praksi redovno primjenjuje. U ovoj općini niti jedna odluka ne donosi se bez prethodne konsultacije sa građanima, stoga se ova općina može navesti kao primjer dobre prakse.

Niti jedna općina koja nema standard, a koja je bila predmet istraživanja nije imala podataka o broju odluka uz prethodnu konsultaciju, što je posljedica neorganizovanosti i nepostojanja središnje baze podataka.

Analizom ukupnog broja održanih zborova građana i broja građanskih inicijativa u općinama koje imaju ISO standard (isključujući općinu Laktaše za koju nemamo podataka) i u općinama koje nemaju standarde pokazalo se da su općine sa standardima mnogo efikasnije od općina bez standarda.

Analizom budžeta ovih općina nastojali smo utvrditi koliko sredstava ove općine izdvajaju za udruženja građana i time pomažu njihovo djelovanje.

Rezultati istraživanja su pokazali da općine koje imaju ISO standard manje sredstava iz svog budžeta izdvajaju za udruženja građana, nego općine bez ISO standarda. Međutim općine koje imaju ISO standard izdvajaju više sredstava za realizaciju inicijativa udruženja ili nevladinih organizacija koja djeluju kao aktivni sudionici u lokalnoj zajednici. S druge strane općine koje nemaju standarde više su usmjerene na pružanje podrške humanitarnim organizacijama, ratnim vojnim invalidima, udruženjima paraplegičara, a vrlo malo na podršku organizacijama drugih orijentacija. Ovim istraživanjem se nije uspjelo ustanoviti koliko su građani stvarno učestvovali u donošenju općinskog budžeta u općinama bez ISO standarda, što bi moglo djelomično rasvijetliti ovu situaciju. Razlog za to je nepostojanje baze podataka o građanskoj participaciji.

Ukoliko se jedna općina modernizuje u pravcu uvođenja standarda ISO 9001:2000, onda njen primarni cilj mora biti orijentiranost na korisnika usluga. Rezultati ovog istraživanja su pokazali da općine sa standardima vode računa o ovom principu i stoga možemo reći da je modernizacija lokalne uprave put ka efikasnijoj i efektivnijoj upravi koja svakako podrazumijeva uključivanje svih aktera lokalne zajednice da bi ona mogla nesmetano da funkcionira. Također je vidljivo da je općina Centar pokazala izuzetno dobre rezultate u primjeni svog koncepta modernizacije u skladu sa normom ISO 9001:2000, što dokazuje da se i u postojećem zakonskom okviru primjenjujući osnovne principe ISO standarda mogu postići izuzetni rezultati. Stoga kao preporuke navodimo sljedeće:

- potrebno je raditi na modernizaciji općina u skladu sa ISO standardima
- Pored uvođenja standarda potrebno je raditi na edukaciji službenika u općini kako bi na adekvatan način zadovoljili zahtjeve ISO standarda
- Neophodno je raditi na primijeni Preporuka Komiteta ministara Vijeća Evrope zemljama članicama o učešću građana u javnom životu na lokalnom nivou
- Neophodno je da općinska uprava na ispravan način shvati prvi zahtjev ISO standarda, tj. da primarna strateška orijentacija općine bude orijentacija na zahtjeve i potrebe stanovnika te općine, koji prema ISO standardima predstavljaju potrošače usluga koje općina pruža.
- Općine trebaju na adekvatan način shvatiti ulogu nevladinog sektora u povećanju demokratičnosti i transparentnosti društva i u tom smislu pružiti veću finansijsku i druge vidove pomoći nevladinim organizacijama ovakvog ili sličnog strateškog opredjeljenja.